

ג' 6 יוני 2020
3/2020

1

ברור חיל, יום רביעי 09 יוני 2010

הצמתים שבדרך¹

דב צמיר

הפרק הזה מוקדש לחברי קיבוץ ברור חיל על דורותיהם, שבחייהם מימי שנות הענקיות, ועד ימינו את המפלצת של 57 מיליון יהודים האסון. באוירה של השמדת ישראל מול האימפריה הבריטית והעולם היהודי נראה סביר רק בעיניהם של הציוניסטים המאמינים, וכאליה היו עוד מעתים.

התמודדנו עם ראשית התקופה של העם, בלי לדעת מראש את גודל המעשה וגם את מהיר הקורבן. לא ידענו מי היו השותפים העתידיים לבניית הארץ, ומעטם חזו שנעמדו מול שכנו במלחמות..הברזילאיות. הסתירה המהותית בין שני הצדדים הרוחניים הפללה אותה למשבר רוחני נפשי עזוק, שהגיע תחילה אל חיפוש אל תוך תוכה של הנפש, וחיפושים אינטלקטואליים, לא רק במקורות של השורשים המשפחתיים אלא גם להבין את מהותה של יהדותי הפלנית, ופגעה לא מעט באידיש. וכך התחלתי במסע, בלי שיתה לי מושג על אורך הזמן ולאן הוא יוביל אותי בסוף הדרך. חוסר ודאות עמדו לעיני כשיצאתי לדרך, וסימני שאלה הובילו אותה.

המשפחה בפולין: משפחتنا מקורה בפולין, והתפרסה על מחוזLOBLIN. אני נולדתי בחלם², בשנת 1927 בביתו של סבי, זאב גולדמן, אב אמי. בהיותי בן שנתיים נסע אבי לברזיל לחפש פרנסה והמשכנו לחיות עם סבא עד מותו ב 1933. אחותامي הייתה גרה בלובלין ואחיה בחווה בקרובת זמוושץ³. סבי אהרון צימרינג, אב אבי, חי עם משפחתו הגדולה בשטעטל בפיאסק (Piaski). הייתה מגע לביקורים חכמים אצל הקרובים, פעם או פעמיים בשנה בבית ההודים, ובימים הגדולים בבית הסבא אהרון.

אבל החיים המשמעותיים היו עם הסבא זאב גולדמן. הוא היה הדמות המרכזית בחיי, והוא היה לי מזור בשעות רבות של מצוקה. בחיי.

בתחילת 1934 קיבלנו את הכרטיסים והפלגנו לברזיל. בנסעה ביום הגדול שעליון ידעתי רק מסיפורים, חשתי בודד וחופשי. באויר של הים המזוקק את הנפש זכרתי את תקופה החיים שלי עד כה. בה הזדקפה הדמות של סבי, ורק היא נתנה לתקופה את צדקה קיומה. יצאתי מפולין עם התרשםות של ילד מנוכר ללאחויה יהודית מושרש. לא בעורכי, כאשר נחשפתי לזרם הסוחב והמובלל של התרבות של ברזיל. בפעם הראשונה שפה דיברתי, ורוסית הייתה שפה שדיברו המבוגרים כאשר לא רצוי שאבין אותם, כך שלא יכולתי להרגיש אף אחד מהן כשפת אם. פורטוגזית למדתי בחטף, כאמור להשתלב בסביבה החדשה.

ברזיל: Santos, גרנו בבית משותף עם משפחה מקומית, אבל הדברים והומריהם לא העסיקו אותו, הרי הייתי עד כה במצוקה מעט שונה. הקשי הגדול שעמד בפניי בברזיל היה הפגישה עם אבא, להבין ולקבל את מיקומו הנוכחי בהיררכיה המשפחתיות, ולהשלים שאופי החיים עם סבא היה יהודי. הוא רק יופיה ויורגש בגעגועים ובחולומות. גם בברזיל לא היה בית יהודי פעיל, לא בית הכנסת, לא בית ספר יהודי. נחשפתי ככל להוויה הברזילאית שהיא נוצרית במחותה, ומובללת באופיה. ניהלתי את מאבק ההישרדות המרכזית שלי בבית הספר. תוך שנה למדתי פורטוגזית, שכחתי למגרי את הפלנית וקלטה את האידיש הנחוצה לקשר בבית.

¹ במהלך כתיבת הפרק נעזרתי מתבונתם, הוכמתם וניסיונות, של חברי ויקריי, בעו צי, אברהם [טיוטה] מילגרם, שלומי קווטלר ולאה צמיר. אני חייב להם תודה מכרב לב.

² Chełm
³ Zamość

ארבעה שנות בית ספר העממי עברו בחתוף. הן השאירו פירוטים רבים כמו שליטה על השפה, התערות בחברת הנערים, הפנמת סובלנות, בעיקר סובלנות גזעית, שתלך ותעמיך כאשר אחילף את אבא בחוילוי כל הגוננים הצבע, והמטיסום, או המלאתו, החקפוזו, תערובות שביניהם, היפנים גם הם נכנסו בין כל הערבוב של צבעים, כל גוני הלבנים ומקרותיהם, האיטלקים, הספרדים, הפורטוגזים. יחסיו כלפי הגרמנים היו שונים לעומתם של קבוצות האתניות, שנייה שה��תבה בזמן מלחמת האזרחים בספרד ולאחר מכן עם השתלטות של היטלר על אירופה. אבא קרא עיתונות יוונית, עיתוני אידיש והיה מסביר לנו, על הקורה בעולם, וכך הכל עלי הוויכוחים בבית הספר. באטמוספירה של תרומם מלחמה כשניציגים של כל צד בקונפליקט נוכחים, כורה הוא להשתתף בעיקר בשאלה היהודית פולני. עשית זאת במידה לא מボטלה של תוקפנות כדי להתגבר על הבישנות והחרדה שנתגלו בתחום התרבות.

השתחרرت מה gringo: לא הבנתי אז את המושג *gringo* כסמל קולקטיבי, לא זיהיתי שביני לבין היפנים, הגרמנים יש קשר מהותי, ההוויה של המהגר. המורים עזרו מאוד, מנהל בית הספר היה קרן אור. אני התאמצתי מאד, מוכחהיים להצלחה כஸלול הימלטות מן המסתigma. עם בואו של המהגר, הזרות, הצבע השונה - כמעט אפשר להגיד באופן ציני שהטבע שלו שונה. בהתחלה מסתכלים עליו כדי לzechוק ממנו, כדי לזלزل בו וללעוג לו, וברגע שהוא מאבד חלק מה貌י הזר והמודר של מהגר, הוא נעלם ונבלע בתוך הכלל. בסופו של דבר אני אצטרך להתמודד עם השאלה הזו, של הפולניות ושל היהדות, מול הкорה להגיע להיות אחד מהם.

פולקלור והתרבות הברזילאית דמותו של יהודה איש קריות נתג, בשירפת דמותו בהגינה העממית. הדמיון בפורטוגזית בין *judeu*, קלומר, היהודי לבין *judas*, יהודה איש קריות, הוא מקור של האמונה העממית. המקור יותר עמוק של המושג נמצא במציאות ההיסטוריה. לברזיל הגיעו משפחות רבות של "נוצרים חדשים", מטריה לבורה מן האינקוויזיציה, אבל גם לברזיל הגיעו נציגיה. כמעט בו זמנית קיבלה ברזיל כמעט מיליון עובדים מאפריקה, שהפולקלור והנוצרות שקיבלו באונס ואלימות ממקרים פונתיים, השתלב עם התרבות הפורטוגזית,

ברזיל תחת הדיקטורה של Vargas, עם משטר דימי-פשיסטי מצוין בכל האלמנטים הידועים ממשטרים כאלה, כגון, קנוזה על העיתונות, משטרת החשאית, מסרים של חשודים פוליטיים, עינויים, היעלמות של מתנגדים, וקיים של מפלגה פשיסטית – Integralismo – שלא שלטה. המשטר היה סימפטי למדיינות הציג (גרמניה, איטליה ויפן), ועשה זאת בכל הזרות, הרי ברזיל נמצא באמריקה.

במהלך מלחמת האזרחים בספרד, האוירה הכללית הייתה פרו-פרנקו, ולא רק בקרב המהגרים ממוצא ספרדי או מצאצאי מדינות הציג. לא ידעתי להבחין בין הלאומנים לרפובליקנים עד שאבא הסביר לי את המציגות העולמית ושהמאכק שנייהלו הרפובליקנים בספרד קשור למאכק הגלובאיל שמנחים כוחות ליברלים ושמאלים נגד הפשיסטים.

התקרית האנטישמית בבית הספר: צאצאי מהגרים ממוצא גרמני, ספרדי, איטלקי ופורטוגלי שלמדו בבית הספר, היו שותפים להלך הרוח הנאצי-פשיסטי שרווח בעולם, ולהבנתם יהוה מודל לעולם של אחר. הם ינצחו את המשטרים הדמוקרטיים שאינם אלא "בורגנות רקובה במחותה".

בשנה הרביעית של התיכון התפתח בכיתה מצב שלא הייתה ערך. בדילוג מתוך עם המורה, היחיד היהודי שלי, אברהם זמן העיר הערה, ואז הרים המורה את קולו ואמר: "אתם היהודים צריכים לשחות, הריי אתם עם של מוגי לב" (covardes). קמתי באופן אינטינקטיבי, עברתי ביעף את הצעדים אל המורה ואז קופצו עלי שלושה או ארבע תלמידים ובכח כפתו אותו וסחבו אותו ממנה.

שלחו אותו הביתה, והיתה שמוועה שהחליטו לגרש אותו מבית הספר. בכל קנה מידה ביחסים תלמיד מורה, אקט כזה של איום נחשב כמעשה חמור מאד.

זרתי הביתה וסיפרתי לאבא. הוא כיבד את אומץ ליבי. אמר שילך לעורך דין ידוע וניסה להרגיע אותו. עברו ימים קשים של ציפייה דרוכה וחוסר ודאות. בסופו של דבר הוזענו, אבא ואני, אל מנהל בית הספר, אשר גינה את התנהגותי, ובכל לחתימת גורמי המשבר, דרש שאחיחיב לחזור ולהתנהג כתלמיד שקט וממושמע. אבא הגיב בחובב, והבנתי שזאת דרך נבונה לסיים.

עם חזרתי לכיתה חשתי שהיכס אליו השתנה לרעה, אבא ראה בתקרית ביטוי של מאנטישמיות מושרת, שוניה מהקתוליות הפולנית, בביטויה אך לא במחותה.

מחלתו של אבא: במהלך השנה החמשית של התיכון, אבא חלה והוא ברור שרק אני יכול להחליף אותו בעבודתו ברוכלות.

"מקצוע" היהודי נפוץ בין מהגרים בכל היבשת. הרוכל שלרוב יודע בקושי כמה מיללים בשפת המקום מציע את סחרתם בביטחון של הרובד העני ביותר של האוכלוסייה, חפציו בית, בגדים עממים. הם נסעו בחשימות, בתחבורת עממית זולה, אך בעיקר הלו כרגל.

הknות היה הנשים שלא יכולו לknות את הסחרה בתנויות או במזומנים. רמת הסחרות היה ירוד וזל. היו knות בהקפה ומשלמות משך חדשים רבים. הנשים היו מכל הצבעים בין השגור לבן, עם תערבותות של צחוב אינדייני. היו משפחות שלמות שלא ידעו אותן כתובה, במרקםם רבים הילדים לא הלו לבית הספר כדי לעבוד ולעזר לכלכלת המשפחה. הם היו מועמדים טבעיים לפשע, לננות ולעוני. הילדים מבני המשפחות היו פועל נמל מאוגדים בסינדייקט, שמצוות היה יציב.

הרוכל בפתח ביתו של הילדה מהא כפים כמנג המוקם, מיד נשמעו: קול, "אימא, היהודי (*o judeu*), או לחילוף הטורקי (*o turco*) הסורי, הלבנוני, הפולני (*o polaco*) הרוסי (*o russo*), או ה *gringo*, שנשמע בטון מזולג, מפני ילדה קטנה, או גדולה. המומת התנהל כמו בזאר טורקי, בהבדל שהמגר בקושי ידע לדבר בשפה לקוחותיו. הוא היה מוכחה למוכר והיא רצתה לknות. המגבילות הכלכליות יצרו לחצים פסיכולוגים, כי לא היה לה כסף ממשלה. היא הייתה עיריה כאשר פגשה את "החבר", לרוב לא נישאו, וכשכננסה להרין עברו לגור יחיד. הילדים באו לעולם זה אחר זה, החבר היה המפרנס ולא תמיד ידע על רכישותיה מהרוכל. לא פעם הרביז לאישה: "למה את knה אצלו הם כולט גנבים". ולא מעט פעמים טרכו את הדלת..

זאת הייתה עבודה קשה שדרשה הליכה וסחיבת סחורות משך כל היום, באקליםם הם ולח ברוב ימות השנה, ובעונת הגשמי, היה קשה עוד יותר. הקושי בשפה, היחס הראשוני הפוגע, ואחריו כן הקושי לקבל את הכספי מכירה בהקפה. תמיד היה להם, knות, תירוצים. אבל לא הייתה אלטרנטיבה.

אנשים הגיעו לעבודה הזאת לא בקהלות, וגם לך זמן עד שלמדו את השפה. חלק מהם הצליחו בעבודתם אחרי שנים מעטות, ומהו עברו ופתחו חנות, חלק מהיהודים עברו מחנות למפעל קטן או לבית חרושת. הדור הזה הקריב את עצמו לעבודה הזאת, כדי לפרט את המשפחה ולהנוך את ילדיהם, ובchalטה נחשעה שלא לחתם להם לילכת בעקבותיו. גם הבנים לא הסכימו לעסוק בהזה בשום תנאי ובשם מהירות.

באחלה, חיברים היו לנתח אותו. עברנו יחד על החומר הכתוב הממוני ליום של מחרת, והוא היה ממפה בשבייל' את הרחובות, את סדרי התחבורת.

לקראת הכנסה לבית של הקליינט, תקפה אותה תחושה פנימית של בושה וחזרה, ולא פעם הסתלקתי במהירה כדי שלא יראו אותה. הסתובבתי בסביבה ובסוף מהחתי כפים.

ニיצלו את העדרו של אבא, או את חוסר הניסיון שלו כדי להתחמק מתשולם. הימים הראשונים התהלכתי בחזרה ובתסכול عمוק, הכספי היה נחוץ בבית.

זאת הייתה הפעם הראשונה שבאתי מגע עם 'עמך'. קשה לא להעיר את כושר עמידתם ולא לפתח אמפתיה על סבלם. גם אנחנו סבלנו, אבל היה זה סבל תוך תקופה, ראיינו שכנים וידידים שנחלכו מן המצב, וראו ברכה בעמלם.

לא היו לי כל' ניתוח אינטלקטואלי לבחון את מצבם, רק רגשות של הזדהות, דאגה מעורבת בבושה ובחוסר עוניים. להתחבון בזמנים שליהם, את מצב חיים התת אנושיים.

אהבתיהם, כיבדתי את אומץ ליבם להתמודד עם הגורל שהחל בתקופת העבדות, וקשה מאד לראות את מצבם, כמו שנים אחרי ביטולה. כל נפשי התמרדה נגד הפער הנורא בין עשרה של הטבע ועוניו של האדם.

בפרשיותה של הזמן אני מודה להזמנות שאפשרה לי לעשות עבודה זאת ולהכיר אנשים אלה. זה אפשר לי ללבש כלפיהם יחס של כבוד והערכה וללבס תפיסות חברתיות שאמצתי לא רק על חוכמת הכתוב אלא גם על כבוד האדם.

בשנה החמישית של לימודי בתיicon בוצע רפורמה במערכת החינוך הברזילאית לפיה היהודי רשאי לעBOR ללמידה שנה בקורס תרום אוניברסיטאי. מסיבות ביורוקרטיה וככללות מצאתי את עצמי שנתיים ב ITU , נדלג על הסיבות , על התוכנית ורמת הלימודים והחוויות של עיר פרובינצילית אבל ייוזידית , ונתרכז נושאים שהוספרי לידעתי ולתודעתי.

בעולם שרורי במלחמה, ובאטמוספירה רוויה אידיאולוגיה, עסקנו בה למכביר . רצה גורלי למצוא שני מורים דגולים, שהיו בגלגול שלהם, באירופה אחרי מלחמת עולם הראשונה, והוא על בשרם עליית הפשיזם באיטליה עד מלחמת האזרחים בספרד. ביליתי שנות רכוב בסנדיריות שלהם ולהקשיב את דעתותיהם השונות על מעמד הפועלים האירופאי בין שתי מלכות העולמות. אחד היה סוציאליסט, השני אנרכו-סינדייקליסט. המאחד את דעתיהם הייתה החרדה מן העוצמה של גרמניה, ורתיעה מן המעשים של הקומוניזם הסטיליניסטי. ספגתי את דעתיהם ללא ביקורת. למדתי עם השנים את תרומתם הייחודית לגיבוש תפיסותיי

בין השנים 1944 - 45 , לקרה סוף המלחמה חלה הפוגה ביחסים בין וארגנום, והנשייה הפארא-פאשיסטי של ברזיל, לבין פרטס, המהיג הלגנדי של המפלגה הקומוניסטית. הותר למפלגה להופיע ציבור תחת מסווה של ארגונים למען

הodemokratia, ותוך זמן קצר הופיעו בכל ברזיל" מועדונים פתוחים בשם המשותף "מרכז דמוקרטי". והיתה להם הצלחה גדולה. הייתה לה ניסיון רב שנים במחתרת.

רק חסר ניסיון ופזיות יכול להסביר את נוכנותו להשתנות לניסוי. ה"גיס" שלו היה גם הוא תלמיד בבית הספר, המפגשים בינו היו כמו מחרתיים. התאים היו קטנים ורק הוא ידע עליהם. שמעתי הרצאות, השתתפתי במפגשים עם "גיבורי המחתרת". אבל ברגע שקלטתי שהבר בקי יותר בגוון וארגון ופחות בתחום התפיסות הרעיוניות של המסתליניסטי. בקשי חומר ספרים שקשה היה להשיג כמו "המبدأ למרקיזם" של פלכנוב, "המדינה והמהפכה" של לנין, "הכעה הלאומית" של סטליון, ונוספה של חברות המהילות את "שמש העמים" ואת גן העדן הסובייטי, ובעיקר שירי הלל על הגבורה העילאית של הצבא האדום ושל העם הרוסי. התרומות של "בני הברית" לא נוצרו אפילו במלוא אחת.

ה"גיס" שלו נאלם לפטע, ויכולתי להימלט מן המלמוד הזה. בעתיד, כאשר הייתי עסוק עדין בויכוחים רעיוניים בין בתנועות השונות, בירכתי על הרגל שרכשתי "הקשבה" ועל החשיבות שלמדתי לחתן הרעיון. בלעדיו אין אפשרות למדוד ולהבין את המיצאות החברתיות פוליטית... UTI בשנות ה-40 הייתה עיר קתולית עם כנסיות רבות ופעילות דתית-כנסייתית מוגשת. מסביב לכנסיות בימי ראשון הייתה פעילות חברתיות מורגשת, משפחות שלמות וצעירים רבים ביילו שם מזמנם, והוא נהג של צעירים להיפגש לפני ואחרי המיסה זבל בUTI אחרי חודשים של שותה, גם אני טילתי בזוג מול הכנסייה אחרי המיסה. אחרי השתוליות הסכמתי להחות בתוך הכנסייה לפיא מיכל "המים הקדושים". אני באתי מבתים דתיים מאד, ובילדותי בחלם גרנו לא רחוק מכנסיה, ובאופן טבעי כאשר התקורבתי אליה עברתי לצד השני של הרחוב. חזרתי לבחון את התנגדותי זאת כאשר חניתי את זהותי היהודי, לקרה פועלתי הציונית. התקופה UTI במשך שנתיים בחברה ברזילאית, רחוק מן המשפחה וממן הקהילה היהודית, הרחבתי את הבניית עלי החברה הברזילית מזוויות והיבטים שונים, אי אפשר שלא אהוב אותה.

סן פאולו: נרשם לי בית ספר שהיה מעין הכנה לאוניברסיטה, שבו לומדים את המקצועות לבחינות כניסה לפקולטה לרפואה, פיזיקה, כימיה וביוולוגיה. ההשוואה בין רמת הלימודים בUTI לעומת זו שלמדו בסן פאולו, אותה יכולתי לעשות רק cursinho. אחרי מעט שבועות של לימודים היהודי בטוח שאין לי סיכוי להתמודד לרמותם, בפקולטה עצמאית, מטובי הגימנסיות של המחוון סן פאולו, מלבד מועמדים ממחוזות אחרים של ברזיל. הפוקולטה נחשבה אז הטובה בברזיל. נקלעתתי למשבר ריאלי, ידעת את הקשיים הכלכליים בו נמצא אבא, הקשיים החריף כאשר נודע שיש לנתח את אמה בדוחיפות, מצבה היה קריטי. אחותי אידה גדלה והוואצאות בהתאם. ישבתי עם אבא, הצחתי לו את האלטרנטיבות ואמרתי לו שאיני חשוב שהוכשרתי להצלחה בהבחינות כניסה, שאני זוקק ללימודים אינטנסיביים, ואני חושב שלא יגרם לי שום נזק עם אפסיק לשנה שנתיים כדי לעזור לו, הרי אני מכיר את העבודה, וכאשר נרגיש מצב פחות לחוץ אסע למדוד.. אבה אמר בפשטות שהוא לא עבד כל החיים כדי שאני אחוור לעובודה הבזוזה הזאת, אבל אז היו תנאים מיעוזים שהכריעו, מחלתו. מעמדו בبنקים היום יציב, ואין השקעה טובה מלמן את הלימודים. לא היה מקום נוספת להתקדין. הגיעתי לסן-פאולו, מצאתי דירה שסיפקה לי גם אוכל במחירים סבירים, עם תחבורה נוחה לבית הספר.

шибורי תקופת המלחמה: ההגירה מפולין, האופי השונה של החיים בתוך המשפחה הלימודים והדחף להשתלב בתרבויות המקומיות, להיות אחד מהם. גדלתי וצמחי בתחום פנימית של חירות בכל נושא עליו הגעתו לחשוב.. בבית ששיך למגדם הבינוי העני, לא השתתמי מהסדור וההבדל בין חברי היכתה שהיא נראה בעליל, לא השפיע על תחוות חירותי.

הניסיון להיות נאמן לסדר התהוושות, הסתיר זמנית את מוציאות של עולם בלהבות, שתוצאתה של המלחמה ישנה סדרי עולם.

בגמר המלחמה שנוצע לנו על השואה שהתרחשה באירופה, מצאתי את עצמי בתהליך של התבולות בחברה ותרבות הברזילאית. הסתירה בין שני התהליכים, האישי מצד אחד ושל העם היהודי מצד שני, הביא אותי למשבר רוחני ונפשיعمוק. הפעם זהה הניע בתוכי תהליכי בלתי מתחשש של חיפוש נפשי ואנטלקטואלי, לא רק בשורשים המשפחתיים שלי אלא גם ניסיון להבין את יהדותי, את מהותה של השואה ואת גורמיה. רציתי לדעת לאן מובילות דרכיה של היהדות אחרי אירען בעל אופי אפוקליפטי.

בחיפושים האלה ובתחווה פנימית שזרכי ועתידי דורשים תשובה ראויות, התחלתי במסע בלי שיהיה לי מושג על אורך הזמן, ולאן זה יוביל אותי בסוף הדרכן.

הרשל מליינאש (Hershel Mlinash), השואה: הקטליזטור של המשבר ששינה את מהות חיי. היה ידיד של אביו. היה חבר בהנהגת השומר הצעיר בורשה, אדם משכיל, ידע עברית ושרט על קשר עם חבריו שעלו ארץ... כשבורתה במקרא מול חנותו בprates קרא לי ואמר שיש נושא חשוב עליו הוא רוצה לשוחח איתי. חזרתי למחרת והוא התחיל את השיחה בסיפור על השואה הוא התחלил באופן מסויר ועבר לספר על השמדת יהדות אירופה. אני ישביי דורך וקשוב. הוא דיבר במשך שעות, לפעמים קטעית אותו בשאלות, והוא סיפר בצורה ישנה, מדויקת, את מה שהיא ידוע לו. הוא נאלץ להתמודד עם שאלותיי על העם היהודי, הדת וההיסטוריה היהודית כיון שהייתי בור ועם הארץ. לא חסמתי ממנה אף שאלה. הייתה זוקק לשענות פנימית יותר מוצקה, כדי להתמודד עם בעיה בסדר גדול זהה. עוד לא השתמש במושג 'חיסולו של העם היהודי באירופה'. אחרי זה עבר לדבר אותי על ארץ ישראל, פלשתינה, הקרבות, האנגלים ועל העربים. דיבר על פלשתינה בכל מפלט היהודי להצלת שרירית הפליטה. הינו בתקופת 'הספר הלבן' – גם את המושג הזה הוא הבahir לי; הוא דיבר במושגים כלליים אומנם, ואני הבנתי את ראשית הסיפור של תהליך ההתיישבות בארץ, הקיבוצים, תנונות הנעור; הוא מבונן שם את הדגש על 'השומר הצעיר' והסביר לי שקיימת תנעה ציונית בברזיל.

זה לא היה תהליך של "גיאס", הוא לא ניסה לגייס אותי, הוא גם לא היה פעיל בשום מוסד יהודי. הילילה ההוא היה לילה קשה מאוד. לא ידעת עדיין, שלמעשה אני מתחיל תהליך כאוב, קשה, של קוזחות עם סבלם של אחרים, התקרכות מלאתocab אל הטרגדיה של העם היהודי, עד לא הצלחת להגיד בפשות עמי, עמי של... בתום שעת רבות של שיחות עם מלינאש, חשתי עומס רגשי ואינטלקטואלי שקשה היה לשאת אותו. אמרתי לו שאני זוקק לך. זה סיפור קשה ואני מתבקש לקלוט אותו ללא קראינה נספת. לך בעיון אני כבר ידעת. הוא אמר שהוא יכול לחתת לי חלק מהעתונים, אבל אמרתי לו זה לא זה: בעיתון של אתמול או מלפני שבוע, אני לא יכול לך. לא על אירופה ולא על יהדות אירופה ולא על פולניה, ולא על מה שהסביר לך על העם היהודי. הרוי השתמש במושג 'לאומיות יהודית' והתעלם מהדת היהודית. אז גם על ההיסטוריה היהודית עלייה דבר אני חייב לך. הוא הסביר לי שאין לו ספרות כזאת אבל ברוח קרוב יש ארגון של נוער יהודי, והוא שמע שם יש ספריה טובה. מלינאש לא ציע את עצמו להדריך אותי, למטלת ההוא לא משכיל מספיק.

את החומר לקריאה, מצאתי ב *Centro hebreu brasileiro*, שם היה ממוקם חלק מן המוסדות הציוניים, שם היה מקום מגש של נערים ונערות ציוניים, שקיים מפגשים של עיון אבל בעיקר של בילוי, הייתה שם ספריה על נושאים יהודים.

אנחנו לא תמיד הערכנו את התפקיד ההיסטורי של *Centro hebreu brasileiro* מילא. הוא היה כן ממנו צמחו כל תנועות הנעור החלוציות בסן פאולו, תפקידו שווה בחשיבותו לזה של הגימנסיה העברית בריו דה זא"גרו. קראתי את השאלה הלאומית של זיטלובסקי⁴ באידיש, עבודה מפרכת, את דזנוב⁵, את גראץ⁶ ואת קרצל בספרידית, את אוטואמנציפציה של פינסקר⁷ בפורטוגזית עם מבוא מצוין של אידל בקר/
רשימות רשימות אין סוף, עברו ימים, עברו לילות. קראתי בחדרי ולא שבעתי. ועם כל ספר גיליתי דברים חדשים.

ערכתי רשימה של נושאים שידעתי אותם לעומת רשימה של נושאים שצריך היה לחזור וללבן, והיה נחוץ לחפש ספרים אחרים, ובנושאים שכולתי רק לנחש את קיומם. חיתתי בצהרה ספרטנית. לא הגעתה הביתה, לא נפגשתי עם אבא ולא הכינתי את עצמי לקורס הבא. החלטתי לחפש עבודה להתרנס... פישל צ'רזניה (Fiszel Czersznia)⁸ היה מזקיר המגבית, והוא סייר לי להכין רשימות כרטיסיות של התורמים. עשית את העבודה בלילה, החיים שלי התחלו להשתנות - ובבקרים ישבתי שעות על הספרים.

ו�톤ם הופיע אלמנט חדש בחים שלי: תוך לבورو החומר התחלתי לנסה בצורה סכמתית את נושא ה"לאומיות". החומר היסודי מצאתי בזיטלובסקי ובדזנוב, והרשומים שעשיתי על הברה הלאומית של סטליין. זה חומר בוסרי אבל כאשר התחלתי להרצות, הראשונה הייתה בסנטינזו (centinho). הוא העירה תשומת לב, ובמשך הזמן כשהתעוררתי בדעת ובניסון, חזרתי עליה פעמים אין סוף.

היה רציני וקורדר. אני לא זכר בתקופה הזאת שמחת חיים, צחוק או חירך לא היו על פנאי. שמרתי על השחיה ואת הלימודים עזבתי. לא היה מוכר, אבל התחלeo לפנות צעריות, לא הרבה מני, והתאמצתי לדעת לענות להם. הוזמנתי פעם – פעמים לפגישות של 'השומר הצעיר' שהודרכה על ידי שני בוגרים שהיו פעילים של התנועה בפולין, היו מלאי להט, מה שהם רכשו בתנועה היה לא מעט, לעומת מה שאינו לא ידעת. לא התלהבתי מהתהברות המוזרה של "צופיות", והרצאות באידיש על פוליטיקה ציונית.

Zhitlovski⁴

Simon Dubnow⁵

Heinrich Graetz⁶

Pinsker⁷

⁸ פישל צ'רזניה

באחד הימים קיבלתי הזמנה להופיע באסיפה הגדולה בקובלנץ, שהתארגנה למחאה נגד 'הספר הלבן'. לא היה לי שום ניסיון בהופעות בפני ציבור והייתי די נרגש וمتוחה. הכינותו את עצמי בכתב, שייהפוך להרגל להרים. האלים לאט התמלאו. על כמה, היו נציגים של השלטונות, והגואם הראשי היה בנו מלניצקי⁹, מנהיג מופר של הסטודנטים היהודיים באוניברסיטאות. הראשון היה נציג השלטונות. נאומו של בנו היה מלכת מחשבת. טון מתון ושפה עשרה. לחסור ניסיוני נוסף הטמפרמנט, שהחרר בתוכי העם והמחאה שלא נשמע עד כה. לאומי היה חrif, תוקפני, המוטו שלו היה והוא מחהה נגד מדיניות הבריטית, ורמז לעובדה שברזיל לא נקפה אצבע במערכת הבין-לאומית. איני יודע אם הוא נוצר בטעות, ליבו של הציבור דבר.

המסד היהודי ביקר את הופעתו, מאיפה הופיע הfrau זהה?

שיחות עם נערים גברים, כ"ל הזמנות להרצאות בנושאים שפיתחתי, ואחרי המופע בקובלנץ שהיו לו עדים רבים, החשתי עייפות גדולה, מן השנה העמוסה שעברתי ומן התהליך ההתבגרות, הלוח שלי מתמלא והולך אבל האנרגיות הנפשיות נחלשות. הרגשתי וחשבתי שזה הזמן לבדוק את עצמי, עוד לא נפלה על עצמי אחריות של עשייה, אבל הרגשתי שזה לא ממן. היו לי מגעים עם האנשים המרכזיים של הסנטרו, לרוב אנשים טובים ומכירים, ביניהם תלמידים של הסמינר למורים בעברית, השכלהם היהודית עשרה, בחקם הם באו מבתים שומרוי מסורת. ביןיהם רבקה אורבר[ברזין], אהרון טלנברג, שמואל אוקסמן, אמר פלוט, לאה ויישראל שטינבאום. מרדי[חייציק] חזור[ראובן פיקמן, אידל ציממן, יצחק פוקס, אהרון שנירדר, מקס קינובייסק[רבו]. החבורה הזאת תעבור בעtid לתנועה בקבוצה התב楼下 בנימין רייכר. ניכון בכישרונו נידר לשפט, היה בסינר למורים, ובעל השכלה יהודית וככללית. מתחילה הוא גילה לגבי סקפותו, לרוב שאלות בהם הוא היה מאסטר ואני ממש מתחילה לבסוף הוא הציע שנלך לשיחה אצל דר. יידל בקר, מורה לספרדים בגימנסיה ששמו הילך לפניו בקרוב תלמידיו. הוא התפרסם בתרגום "האוטומניציפציה של פינסקר, אליו הוא צירף מבוא, עבודה משובחת בבחינה אינטלקטואלית. הוא שמר על עצמו מרוחק מכל פעילות ציבורית".

בדיעבד בנימין לא הבין את דר. בקר לתוכו השיחה, הוא פתח בהסביר על הקשיים של התרגומים, ובעיקר של המבו, כדי להקל על התפוצה, ולהתבלב בקרוב הנוער. הוא היה איש מרים, ושיחתו הייתה מעניינת, אבל לאגע אליו אפילו במציאות התרגום בא"י, למאבק עם הבריטים, לגורל העתידי של העם היהודי שאחרי השואה. מה שהעסיק אותו באותו הזמן היה מה נעשה עכשו? לקרה את הרציל ואת פינסקר ולהגדיל את הבנתנו, אבל אצל אנשים כמו ני הטעורה השאלה, האם האוטו-אמניציפציה אפשרית? עם כן, מה אנחנו אמורים לעשות כדי למש את הסיטואציה ההיסטורית?

דיברתי בשפה נוקבת, השתדרתי להימנע מריקוקו אינטלקטואלי, ומהוירטוואזיות של השפה. אבל נוצר מצב מאד לא נוח, בקר בכלל לא היה מעוניין בשאלותי. בקר לא ראה שום מהויבות אישית לעשייה, הוא את חילקו בדרاما הגדולה הזאת סיים, על ידי זה שהוא תרגם את הספר, כתוב את המבו ומדבר עם אנשים. אני חיפשתי איש שיתן לי תשובה לבועית המרכזיות בחזי, והוא לא היה כזה. עוד לא הכרתי אז, את האמרה של הэн: אתה רוכש מאסטר כדי להשתחרר מן המאסטר. אני עוד חיפשתי את המאסטר. כשיצאנו, בנימין היה מזועז נגיד' כמוון, ככה לא מדברים אל אידל בקר! אותה השיחה לא כל כך ריגשה. לא הלכתי לתאגר אינטלקטואלי, לשחק שחמט עם שחkon מוכשר ממני. פעילותם משכה תשומתلب. אולי בגליל אישיותו השונה והמוראה. פנימיותו בערה, חשבתי וחוירתי, למדתי ושאלתי, ולא היה בהופעתו שום אלמנט של פוזה. הייתי שקורף.

יהודים קוסמופוליטיים: בין האנשים שאליים הוזמנתי הייתה זאת קבוצה שונה. היא הייתה כולה אירופית. חלקם היו מהגרים בברזיל וחלקם השתייכו לשכבה מסווג של סטפנו אוניג'ג ודומיו, אנשי העולם. היהודיות כבר החבטה באווירה, בספריהם ובסוג האנשים שבאו אליהם הביתה. הם הוזמינו אותן לשוחה

⁹ בנו מלניצקי

מול הפרובינציאליות שלו, הם הציגו עולם תרבותי ורוחני קוטבי. אני חושב שמה שמשך אותו אליהם, היה האופק הרחב שלהם וראיתם העולם, והחיים. הם דיברו על רינה וברלין לנדוון, שוודיה ונורמנדי. האופק הרחב, הראיה מעבר לשטעהן אבל העניין בהם לא היה בגיאוגרפיה אלא באופק התרבות, בלאומות יהודית, ביהדות חילונית. הם היו חיים קוסמופוליטיים, יהדות שהייתה משולבת בתרבויות אוניברסאלית; אני לא יזמתי אף אחת מההיכרות הלאו, אבל אני מאושר שהם הופיעו בדרך ותרמו תרומה שלא תסולה בפז' בתהברות האינטלקטואלית והרוחנית.

ביניהם היה יצחק קיסין, ערוץ, דבר גם עברית שותפת, ספר על ארץ ישראל בה ביקר פעמיים רבים, למדתי ממנה הרבה על הארץ, על הקיבוץ, על המושב ועל בעיות מהותיות של ארץ מדברית. הוא הביא חומר על היהודי צפון אפריקה, תימן, עיראק, תחת השם הכלולני "היהודים האקווטרים", ספר מהוצאת שוקן בגרמניה. הוא הציג בפני, תמונה אובייקטיבית, בלי אידיאליות, של מציאות מרכיבת, בעיקר של משביר תרבותי בארץ שימוש זורות... גם ראייתו את המציאות הפוליטית בין היישוב היהודי לבין הערבים, קלעה למלחמות שיתפרצו. בחוג של הבינו כבר את התפתחותה של הלאומית הערבית, והוא ביקר אז את חולשת עמדת השומר הצער, שדגלה ברעיון של מדינה דו-לאומית. הוא אפשר ראייה כוללת ריאלית, מול סיפורים שעמנו, קרנו, ותמונה קרן הקימת.

עוד לא השתיכתי לשום תנועה, אבל התחלתי לפגש אנשים ביוזמתו... כבר הכרתי לא מעט אנשים, במרכז הנוער היהודי של התקופה שפעלו למען ישראל. החיים שלי עוד לא היו מוגבלים. התחלתי להרצות, בחווי בית, בארגונים, בתמי כנסת, בתים פרטיים ובארועים ציבוריים "בהתגולות" של סן פאולו ובסמינרים כלל ארציים: על נושאים כגון: "ציונות ולאומנים יהודית", "סוציאליזם וציונות סוציאליסטית", "השואה ואנטישמיות מודרנית", "תנועות הנוער וחלוקת המפלגתית", "הكونפליקט בין היהודים וערבים בארץ ישראל", "יהודות ברזיל ומיצאות ההתקולות" כל דבר היה גדול ותרחוב הבוני על תכליותיו של המעשה. הבנתי את הדואליות שלו, אני לא רק מדבר, אני גם שומע ואני מקשיב למגון רחב של דעתך.

A: מידי שבוע בלילה ניהלו ויכוחים באחת פינות הרחובות ב (Bom Retiro), עם קבוצה של סטודנטים, ורוכם תחת המטווה של מרכז תרבות בית העם (A casa do povo), הם היו חברים במפלגה הקומוניסטית או אודהה ותומכה.
מטרת הדינונים היה להשפיע על דעת הקהל של הקהילה, אבל בעיקר על דעתו של הנוער. הנושאים היו על בעיות השואה וגורניה, גורלו של העם היהודי אחריו, המאבק בא", השפעתה של ברה"מ, הקומוניזם כפתרון אוניברסאלי הם היו הנציגים של הקו הקומוניסטי. בנושא היהודי ירשו את הקו של ה"bond" האירופאי לפיו העתיד של היהודים קיבל את פתרונו בכל מקום, ע", המאבק של העובדים והכוחות הפרו-גרסיטים, "כוחות המחר" מושגים מרכזים של המלא קומוניסטים.
הם דחו את המאבק בא" בנהנה שכוחות האימפריאליזם הבריטי והאמריקאי לא יתנו לסייע את העידן הקולוניאלי-האימפריאלי.

כמובן הדגש היה על הגבורה של הצבא האדום, ההקרבה של העם הרוסי, ניכסו אל עצם גם את המאבק הפרטיזאנים היהודיים, והעלימו את התרומה של הדמוקרטיות הגדולות כאילו כלל לא היו במלחמה. עדתני או התבessa על השואה כביטוי של האנטישמיות המהותית, בכל תרבות אירופה, אחרי אלף שנים יהודים בה, על הניסיון להציל את שאրית הפליטה, שלא נתאפשר באף מקום בעולם, מלבד א".י. הזכרנו להם את הסכם ריבנטרופ-מולוטוב שנחתם ערב מלחמה"ע ה-II בין ברה"מ לגרמניה הנאצית אשר הביא למשבר השמאלי, ובתקופה זאת הצייטות שלי מן הכתבים הקומוניסטים והיכולת להשתמש נגד אמצעות הטרוריקה והסיטאות שלהם עצם, הגביר את האמינות של עמדותיי.

הערכנו שאחרי המלחמה בריטניה תחדל להיות מעצמה על ושמנו دمش על האפשרות הריאלית של הקמת בית היהודי בא"י נוכח המציאות שהשתנתה. המאבק המזוין עמד בפתח.

חלק גדול מהדברים למדתי בתקופה ההיא – על היישובים היהודיים, על הלוחמים, ועל 'ההגנה' ועל 'הפלמ"ח', ועל מנהיגות היישוב, בעיקר על בן גוריון. הנהנה בסיסית שאם הערבים יצליחו במלחתם, הם ישמידו את היישוב היהודי, ומה ישאר? והתחלתי לפתח את הזרירים שאחר כך אתעמק בהם, על הציויליזציה היהודית, שהרי אנחנו חלק מן העולם המודרני; אנחנו מארגנים ורמת ההשכלה גבוהה יותר, הלבידות החברתית והמשטר הדמוקרטי ומנהיגות מוצלחת, והיכולת, לא רק בגין ה'אין ברירה', אלא בגין התרבות, ההשכלה, האופי המודרני, היכולת של שימוש באמצעים שונים...
לפי דעתך אז, האימפריה הבריטית התחליה להתפרק בכל העולם.

ההצעה האמריקנית להביא לישראל 100,000 גברים מאירופה. החשיבות לא הייתה רק במספרים, אלא בפילוג שבין אמריקה לאנגליה, ובארצות הברית כבר החל השפעה של חלק מהמנהיגים היהודיים הגדולים כמו סטפן וויס¹⁰ והרב הילל סילבר¹¹.

הויכוח עם השומר הצעיר ב-Rio de Janeiro: קיבלתו הזמנת לפגוש את נתן ביסטריצק. הוא היה השליח המרכז'י בברזיל. סיפור שהוא חבר ההנהגה העולמית של השומר הצעיר, בקש ממני שאבוא אחים לסופשבוע, ל-Rio de Janeiro לבירור רעיון על סוציאליזם וציונות. שם הייתה ההנהגה הארץ-ישראלית של השומר הצעיר, והם היו ידועים בכל הארץ בرمתם והשכלתם. חלק חשוב מהם למדו באוניברסיטה, זאת הייתה במפורש קבוצת אליטה. דיברנו בינו לביןם בגילוי לב. אמרתי לו: "אני לא יודע איך האנשים בריו יקבלו אותה, הרי אני לא חבר השומר הצעיר. מלבד זאת אין לי את הדעת בציונות סוציאליסטית, כדי לקיים דין ברמה זאת".

הוא הגיב שדיבר עם מנהיגי הקהילה והם ספרו על הפלמוס עם אנשי povo . A casa do povo . במשך ימים, ניהלתי את עיקר המאבק. אי אפשר היה להסתיר ממני את הפרטיאולגיה של המפלגה הקומוניסטית או את דרך החשיבה שלה. גם לא את מדיניות הקומינטראן¹², שבינתיים שינה את שמו לקומינפורה¹³. בהשוואה אליהם הייתה ולא נכנסנו באופן ספציפי לבועה הלאומית, ולמרות חרdotטי, הם לא ידעו יותר מمنי על הציונות הסוציאליסטית. מטרתי הייתה לנסות להציג את האנשים המזינים האלה לציונות ולא למסור אותם ממתנה למפלגה הקומוניסטית,

לקראת סיום אמרתי שאני חושש שהחלק מהם כבר נמצאים רעונית בדרך למפלגה קומוניסטית בין הרעונות או ממשית. לא שמעתי מסמך על הבעייה הלאומית היהודית, ולא מילה על השואה. ואגתם לבעות בעולם הקולונילי, גדול אשר על הבעיות והגוליות של העם היהודי ועל גורל המאבק האנטי-קולונילי שמנהל היישוב בארץ ישראל נגד מושלים עמוק בתרבות המקומית, ובדרך להתחבולות ולנסוא תרבות. בריטניה. הוסיף שלמרות רוב המשתתפים למדו בגימנסיה העברית, המשיכו לגור בבדים של הורים, נפשיתם פרשטי לקרה הדין הפנימי והנוקב בינם לבין עצם.

ביסטריצקי וספר לי שהויכוח בהמשך היה חריף, ובהתוצאות שהוא קים עם יעקב חזון, בשם ההנהגה העולמית הוא החליט בסוף להוציא את הכן הזה מן התנועה.

שני הכנסים של "דרור": הסקתי מן המפגש הזה שפעולה ציונית לא ניתן לעשות כ"זאב ברוד", זה מה שהייתי. תוך זמן קצר קיבלתי הזמנת להשתתף בכנס הארצי של "דרור", ההנהגה שללה הייתה בפורטו אלגרה, וצריך היה לנסוע לשם, בדרך לוועידה הדרומ-אמריקאית של התנועה. הכרתי את התנועה רעונית אבל ידעת מעט על פעילותה. המכוב היה ידוע, והבהירתי את מוצבי במפורש. שאני רואה בפועל אלה חלק מ"התהילך החניכה" שלי. אבל החברים שהיו שאני קשור אליה מבחינה רעונית והניחו שאני בדרך אל תנועתם, וזה הוא סיכון חשוב. נסעתי עם רבקה אורובוך [ברזיל] בעמידה בראש הקדרה ללימודים יהודים ושפה עברית באוניברסיטה של פואלו.

בראש התנועה היו אנשים מוכשרים, אפרים בריה¹⁴ ומשה ובטי קרש¹⁵. הם היו ידועים גם מעבר לתנועתם. היה דין מהותי על עתיד השפטות בעם היהודי, הדין התפוצץ מסיבות רגשות בגלל אחד בור ועם הארץ התעקש שלחנכי התנועה חיבם לדבר רק בעברית. זה הייתה אני, למרות שאידיש היא שפת אמי ולא ידעתי אז משפט בעברית. חשבתי אז איך ישתקו את בן גוריון?

הסעיף הבא התבוסס על הנחה שהברינו ראו בארגנטינה מרכזה של התנועה, שם היו המנהיגים שללה, שם פורסמו

בספרדים מיטב החומר הרעוני ובעיר הידועה על הנעשה בתנועה הפועלים בארץ. בסיכום, שם הם ראו את המודל

שם עומדים בראש התנועה מנהיגים חשובים שהגיעו מפולין ובני את התנועה לפי המודל של תנועת האם. ארגנטינה היא קהילה גדולה ועשירהתרבות יהודית, בבית ספר יהודים. הם חיים בתחום שהם המשך הטבע של יהדות אירופה.

על כל הנושא של אופיה של התנועה בברזיל, לא חשבתי לנכון להתפלטם על בסיס מחשבותי ההיווליות שעוז זוקים ללימוד וגיבוש וחשבתי שהביקור בארגנטינה יאפשר לי התבוננות ביקורתית, כדי ללמידה את הנושא

¹⁰ סטפן וויס

¹¹ והרב הילל סילבר

¹² קומינטראן

¹³ קומינפורה

¹⁴ אפרים בריה

¹⁵ משה ובטי קרש

האלם בארגנטינה ופילוג התנועה: הכנס אורגן ע"י הלשכה שישבה בבואנס איירס. אחרי האסון באירופה, וחיסולן של כל התנועות הנוצר החוליות, בטלת קיומה של היבשת זאת. המנהיגות המקומית הייתה קבוצה של אנשים חשובים. האישיות הדומיננטית היה משה קוסטרינסקי (קיטרין)¹⁶, מנהיג פועל ציון. לצידו יצחק הרכבי, בעמידה היה שגריר ישראל במדינת אמל"ט, וגם לו כמו ליקיטרין, שורשיים באירופה. הדיוון נפתח בדיון רעוני, שנחפץ מיד לvincio פוליטי שמרכו הפלוג במאפיי בארץ. בכנס היו שתי קבוצות מאורגנות: קבוצה של ארגנטינאים, ההנעה של התנועה האמריקאית הלטינית, ביניהם אנשים מוכשרים מאד ושבורובם יעלו ארץ ויסדו את קיבוץ מפלסים, וקבעה קטנה של אנשים מוכשרים מאד מצ'ילה, רק חלק קטן ממנה יעלה הארץ. לא ידעת את החומר עליו נערך הוייה, שטור זמן קצר נחפץ לפולמוס חריף, קרב מילימ' וציטוטה, של ברל צנלאסן¹⁷, טבנקין¹⁸, מאיר יער¹⁹, ג'אל אלון²⁰, וכן גורין. בדו קרב בין הקבוצות לא בחלו בשום תרגיל כדי לפגוע איש ברעהו. לא הבנתה את המניעים האידיאולוגיים, אבל כן המיל הפלוטי. הנושא התיחס לפילוג, שמננו יקומו שתי מפלגות פוליטיות בארץ ישראל, מפא", ואחדות העבודה, ומאחר יותר, יתפלג גם הקיבוץ המאוחד פסלי תחלה פלגי. התנועות שלנו בתהילך של התהווות, והפלוג הזה על נושאים שלא שייכים לעצם הקיום יפגעו בקיום עצמו. לא היה דיון על אופייה של התנועה, על האמצעים החינוכיים בהם צריך להשתמש. על הכרה להתאים את התנועה לתרבויות המקומיות, נוצר המתחן בעולם החדש. אלה היו ויכוחים של ארגון נוצר מפלגתי ולא של תנועה נוצר חינוכית, שהייתה להתרחק מפוליטיקה, ולהרחיק אותה ממנה. הייתה באלים, קרה לי לא פעם, תמיד היה מלאה בעימות עם רעינו או מעשה שנגד את עמדותי או את מחשבותי, ולרוב הייתה זוקק להתרחק, ולהשוב עד שאמצא פרטן הולם. אבל שתיקתי קיבל פירוש פוליטי; כאלו אני מסתיר את זהות הפלוטית. ושידר מעשה לזרם הרדייקלי, לאחדות העבודה, בכל הנושאים שעל סדר היום לא התקיים שום דיון מהותי, רק התפלמסו, ושני הצדדים רצו בריצת עמוקה לקרה פילוג בתנועות, והצ'ילו. עברתי את הוועידה, בלי לפתוח את הפה.

הוועידה העמיקה את התלבוטותי בטהילך הבניה מחדש של תנועתנו בברזיל. בגמר הכנס הlected לכל המוסדות החשובים ואספה כל פרסום ראוי יכול לתרום להשכלה. פתחתי במשך הטישה שתי חוברות: אחד של ברל צנלאסן על "הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי", ושני מאמריהם פולמוסים של בן גוריון. ולרוחתי מצאתי שהතורה כולה שכלה השתמשו במשך כל הכנס, נמצאת מילה במילה בשתי החוברות.

עיקרי תפיסתי את דרכה של התנועה: אבל הגיע הזמן לקבל החלטה לאיזה תנועה להצטרף. החברים שמעו מני לאוים ברורים, על שתי התנועות שלא באים בחשבון להצטרכות אליהן, לשומר הצער, ראשית בגלל "הדו-לאומית לפתרון חלוקת הארץ", וקריצתם "לעולם המחר", שפירשו הוזהות עם המדיניות של ברה"מ, לא מעט סלדתי מndo הדוגטיזם הדוקטרינרי שלה, מן הריכוזיות היררכית. ובית"ר בכלל האופי השוביני, של תפיסתם את פתרון הבעיות הקיימות בין ישראל העתידה לשכנותיה, מן האופי הפרא-מיליטאריסטי שלה.

"דרור", שמצאי בסן פאולו היה למשה מועדון אינטלקטואלי, אמנים יהודים וציוני, בעל איכות גבוהה של חבריו, אבל לא מחויבות לעליה ולהתיישבות. "דרור", בתודעה של חבריה לא הייתה תנועה חינוכית מגשימה. לא היה זה מעשה טרוריאלי, לבוא כאורה, ולהורות לשוכני הבית איך לשנות את אורח חייהם. ההתלבוטויות שלי לא היו מופשטות, אבל נתנו רק פתרונות חלקיים.

הכרתי באופן כללי את יתר סניפים של התנועה, ואת מנהיגיהם. התופעה הכלכלית הייתה שכמו בסן פאולו ראשי התנועה לרוב היה אנשים מוכשרים. לרוב למדו בבית ספר יהודים, חלקים באו מכתבים מסורתיים, אחרים מכתבים שהוריהם היו פעילים וגם מנהיגים של ארגונים ציבוריים אבל בעיקר מוסדות ציוניים. ביניהם בלטו: חנה ציקנובסקי (רייכר), אביה היה הרב הראשי בריו, תלמיד חכם ואישיות מוערכת בין כל הלאו הציבור, מקס ורות רש, דוד רוטמן, אברהם

¹⁶ משה קוסטרינסקי (קיטרין), ציין את ספר הביוגרפיה שלו בהוצאת כרמל אם אין טועה.

¹⁷ ברל צנלאסן

¹⁸ טבנקין

¹⁹ מאיר יער

²⁰ ג'אל אלון

בגנול(הצמרי), אלברטו דינס, בן של אחד המנהיגים החשובים של ציונות ברזיל, ברנardo איניסמן[דב בר נתן] מרין גנאור[בריך]. יוסף ואליה אטרוג. הם היו קבוצה חזקה ושמרו מרחק ומידה לא מボטלה של עצמאות מן הלשכה בסנו פאולו. שפウלה הייתה מוגבלת וכך סמכותה. בקוריטיבה נהלו את הסניף שרה ושאל שולמן. די מוקדם ה策טרוף פליפ קראון.

מודעות לשעת המשבר: מנהיגות היא היכולת הנפשית לקבל על עצמו החלטות המכילות מימד ציבורי ומשמעות עליון, אינה נלמדת בבתי ספר, תנויות קיימות, עמקות שורשים, מפתחות מסווגי צמיחה לאנשים בעלי תוכנות טבעיות. יש ומצבים רוחניים, או כורה המציאות ודוחפים לעשייה, ככל שהיא שתוכנות טבעיות, או כריזמה לא במצו בתוכנותיו למראות עין או שך נראים לשובבים אותו. לא זה היה המקרה שלי. לא ראתה את עצמי כבעל יכולות וכן האנשים שבביבתי. לא הצטינתי לאורך גנוורי ובאופן רגע של התפתחות לא ראתה את עצמי בראשו. רק ה策טינתי לאורך השנות של היי, אגרטי והוספה ידע, התבוננותי בזווית השונות של המציאות הקיימת ועל הביעות שהזdkrho. רק בתהיליך הקונקרטי של "המשבר הרוחני", תוך כדי התבגרות מואצת חשתי לראשונה דחף להקשבה, ויכולתי לנסה בפנימיות הקשיים גם אינטלקטואלית וגם להתוות דרך. אחרי שנתיים של דגירה נדחתה לעשייה. איש לא פנה אליו, מוסד לא בחר بي, לא הכינו שום תוכנית בכתב ולא הגשתי שום מסמך לאישור.

בין אידיאולוגיה למלאכת בנייה תבורעה: זה לא מסך פרוגרמטי, זה סך הכל סיפור, כך שלקחתי לעצמי את החירות לא לדיק בהפרדה של האלמנטים השונים. כתוב עד כאן שני הנושאים כבר קיימים בנסיבות שונות.

חשבתי שיש לגבות תנואה שתתאים את עצמי של הנער שצמיח בעולם החדש, ולהשתחרר מן המודלים שהביאו שליחים או שהדריכו אנשים שהגינו מפולין או מארצאות אחרות לפני השואה, מודלים שהיו מושרים בהווית של התנועות האירופיות. לנער היהודי בברזיל יש מאפיינים ספציפיים, וצריך למצוא את הדרכים המתאימות. אנחנו חיים כאן בתרבויות אחרות, אולי אפשר לומר ציביליזציה אחרת, החינוך, המגע עם האנשים שכנו, ידינו, חברינו לכיתות, הם עולם אחר, מדברים שפה אחרת, אנחנו לא רק מנסים להזמות אליהם, אנחנו מנסים להשתלב, כדי לא להיות אדם זר, לעיתים אנחנו עברים את הגבול של הקרבה, ועוברים את הסף ונתקת שורשת הדורות... תהליך ההתבולות בחברה בתהווות, בתהיליך של הגירה רב לאומית, ורב תרבותית, נעשה כמעט באופן בלתי מודע. דרוש להתאים את התנועה ליהדות של הנער היהודי הברזילאי, בתנאים ההיסטוריים והתרבותיים שהוא נמצא. בנייתו של האופי המוביל של החברה הברזילאית ועמדתו של הנער היהודי מול התהיליך הזה, הביא אותי להחלטה להימנע לדון מ"שלילת הגולה" כחלק של התפיסה הציונית. ויסלח לי בגין הפגיעה בקורנתו. למרות הקמת תנואה נוצר מגשימה, המציאות העתידה תלמד אותנו שניהה תופעת מיעוט במציאות היהודית, ועל כן יש לתמוך בכל הכלמים והמוסדות שישמרו על יהדותה של הקהילה, בת ספר יהודים, בת נסחת, ישיבות אם יקומו, יש לעודד גם ארגוני בלוי יהודים, ולהתמודק בקהילה בעלת יכולת. בגרמניה וארה"ב לא הצליחו למנוע מן הנער היהודי לרדו בשיקוקה את החיים והתרבות הברזילאית.

תהליכי הגיוס: העיקר היו השיחות האישיות שלמדתי לנחל עם נערים, שבהן למדתי לא רק להקשיב לדברים שנאמרו אלא גם לקלוט את הנפש. הביטוי proselitismo, דתי במקורו, שנעשה יותר כה שגור בתנואה, לא מבטא את רוח התהיליך. הכוונה הייתה לקיים דו-שיח אינטלקטואלי, שבו שני אנשים משתדלים להבין זה את זה, לפני שמנסים לשכנע זה את זה. היה חשוב ליצור אוירה שתתבסס על אמון הדדי שתאפשר שיחות מעמיקות לטווה ארוך. לא מן הנמנע שייווצרו יחס ידידות ושיתוף פעולה פורה. הדינונים ובעיקר השיחות האישיות ביססו את גישתי. החששות הצדיקו את עצמן, איש לא עשה לי חיים קלים, החלפנו דעות, התווכחנו, שיחות רבות רנו על הכלול, לא היה כמעט שטח מן החיים שלא עליה, והוא מקרים שעניתי בנסיבות שאינני יודע. כל המסכת של נושאים הוועל: על אנטישמיות בברזיל: האם ישראל תעמוד מול אויבים: על סוג הסוציאליזם ישראלי: איך אני כל כך ביטוח בתשובותי, הרוי הרבה מן הנושאים הם הנחות, אמונה אידיאולוגיות שעוז לא גוס: איך אפשר לקבל התיחסות על חיים שלמים: אם באירועה התרחשה השואה, למה לסכן את גורלו של העם היהודי, באזרע רווי שנא ואלימות. להבין אותו, לנסתה להעריך אותו, ולא רק לנסתה לשכנע אותו.

אין לי רשותם גם מן השיחות. לא הייתה לי שום אפשרות לעירך את ההשפעה של פעולות גיבס, בתקופה רוויה מתח, דאגה והתעניתנות, תקופה בה כמעט כל העם היהודי בכל פינות הפלב' היה קשור לגורלו. אין כל ספק שבנתונם כאלה, הייתה של נפש פתוחה דברינו לא נפלו על אוזניים ערלות. בסוף "המרתוון", שבמהלכו הייתי באופוריה ממש, נפלה עלי חרדה ממש, הרי חלק מן השיחות נשמעו כהתהיבויות הדזיות.

המציאות העירה את פניה למצבה של התנועה. כמו קבוצות של בוגרים, הם התחללו להקים קבוצות ציירות, וה坦ועה נראית כתואמת את מהותה של חנוכה החינוכית. ראו בנו כבר עסקים בחלוויות, הגשמה החלצית, עליה לארץ, או ה策רפות לקיבוץ, או אפילו ה策רפות אישית לתנועת נוער. כל זה עדין לא>tagש למסכת רעיונית קוהרגנטית.

از עוד התלבתי איך להציג בפניו את תפיסת העולם הפלבני, המכיל פרויקט לחיים שלמים בעולם שונה לשלו. אני כבר הפנתי את מהותה ואופייה של החברה הארץ-ישראלית, חברות העובדים והקיבוץ היו ללא ספק כלים מתאימים שיכלו לענות על השאיפות הסוציאליסטיות שרואהו בעולם אחריו מלחמת העולם השנייה. גם כבר ראיתי במוחי את תהליכי הגיוס של שכבה בוגרת שתנהל את התנועה תוך. גיבס ויצירה של שכבות ציירות, לחנים ברוח פתוחה וליצור כלים חינוכיים, שייעזרו להם, יחד עם המשפחה ובתי הספר, לעמוד מול העולם המורכב, שהתבולות היא אופציה על כף היד ..

ראיתי במוחי את הקושי לכונן גם השכבה הבוגרת לעלייה, ומסדרת מסודרת שתבטיח המשכה של התנועה. כבר אז התלבתי בדילמה שהעמד בפני התנועה מול לומדים אוניברסיטאיים. חשתי קושי לנסה את המכול, ולא רק את הביעות כשלעצמם.

את הפגישה עם אבי שנעודה לבשר לו סופית שאני בדרך להגשה, ולעוזבת הלימודים כאן בברזיל לא ניתן לדחות יותר ולכנן נסעתו הביתה לסנטו. שנינו התאמנו לשומר על רוח טובה, אבל הפגישה הייתה נוקבת, משומם שהרגשנו שנינו שהיא תפגע קשה ביחסנו.

לא היו לי הרבה מה להזכיר בלבד לבטא בכל רם מחשבה שלראשונה ביטאתי גם לעצמי, "אבא אני חושב שאני בדרך לפולטינה". אין טעם להזכיר על מה שנאמר בין שנינו, שבמרכזו עמדה המלה "עסקו", מילת גנאי שמפיו פירושה איש חיי על חשבון הציבור. הפגישה השאירה בשניינו טעם רע, את התוצאות אלמד בעtid.

צלצולי הזמן: לא הודיעו מוקדם, הגיע אחד ממנדייג' דרור ב-Rio de Janeiro, אריה אתרוג. אריה היה איש נאים היליכות, חכם ומשכיל, וכל מגע אותו השאירה תמיד רוח טובה. ביחד ניסחנו את הצעות לכינוס הארצי השני של התנועה, אחרי הראשו שהתקיים ב-Porto Alegre בברזיל. הבהיר את דעתו ש מבחינות התנועה זה מוקדם, משומם התנועה במרכזה עמדה שאלת הקמת ההכרה החלצית בברזיל. הבהיר את דעתו ש מבחינות התנועה זה מוקדם, משומם התנועה עוד לא הקיימה רזרבות להנאהתה בעtid.

לעומתי הוא הסביר שחברים חשובים גם בריו וגם בפורטו אלגרה, הגיעו למסקנה שזמנם בשל, כמו כן, לותקים שיסידו את התנועה זה מתחילה להיות מאוחר. הם לא רואים מקום להמשיך לפעול בתנועה, חלוקם כבר נשואים ויש חשש שם לא יעלן בזמן הם עלולים לדחות את העליה ולהיכשל בדרך. היו שתי קריאות העזקה באותו הזמן ממש, שסימנו לי שהזמן לפועל לחדש התנועה דוחק; הדרישה להקמת ההכרה עצשו, וההחלטה של חברי דרור בארגנטינה ושל השומר הצער מברזיל לעלות ארצה ולהתנדב לקרהת מלחתה הקוממיות.

החלתי לחתמוד עם השאלות האלה עצשו, משומם שראיתי בכל אחד מהן פגיעה חמורה בסיכוי להקים תנועה נוער חינוכית, עם שכבות מגובשות של ממשיכים, שיבטיחו המשך קיומה של התנועה כאשר הבוגרים עולים ארצה. דעתי לא נתקבלה, הכנסה השני התקיים וההכרה קמה. הגרעין הראשון היה מרכיב מראוני התנועה, שהם גם היו אלה שעלו ראנונים ארצתה.

ברזיל היה שליח בכיר, יוסף קרלנבוים (אלמוני)²¹, והחלתי להיוועץ בו לגבי ההחלטה שונתקבלה לעלות ארצתה, ולהתגיים. הסברתי את עמדתי על חוסר מוכנות של התנועה להתפרק ממעט הבוגרים הקיימים בה, והעמדתי בפניו את הדילמה. בעבר כמה ימים אמר: "דיברתי עם הארץ", גורל הבוגרים שmagיעים לקיבוצים הוא לעבור במקום אנשי הפלמ"ח שmagיעים למלחמות". שאלתי את דעתו והוא ענה ישר ובלי תהמקויות: "אם אני צריך להחליט, אז אתה בשאר, אבל תדע לך שהזמן דוחק".

הדברים בארץ קרו כפי שאמר אלמוני: אנשי ארגנטינה נשארו בקיבוץ גבת ואנשי השומר הצער בקיבוץ נגבא, איש מהם לא גיבס.

²¹ יוסף קרלנבוים (אלמוני)

אלמוני לא היה היחידי בין השליחים שנענצתי בו. הגיעו לבזיל בכל התקופה ההיא, מספר רב של שליחים, ששירתו תפקדים שונים, וגם אלה שבאו לשילוחיות לתנועות השונות שקרו בברזיל. לא החמצתי הזדמנות לשמעו אותם, להשתתף בדיונים אותם, ולהיעוץ בהם. הם היו בין המקורות היחידיים שאפשר לשמע על הארץ, וגם על מאמצים הדיפלומטיים במסגרות הבינ"ל. הם הציגו מגוון רחב של דעות פוליטיות שלמהדי להקשיב ולכבד. הם תרמו משמעותית לגיבוש תפיסותי הרחבות והאנטידוגמאטיות.

בתפיסתי התגבשה המחשבה שאידיאולוגיה, משמשת לאדם ולאיש ציבור כמצפן המכונן את דרכו, ולא "כשולחן ערוך", או כ *Vade Mecum* המורה ומכוון כל צעדי חייו. אין צורך בדיוח שמראה את דרכי העתיד, את האסונות הטבע, המלחמות, ההתפתחות הטכנולוגית, אלה המצביעים שגורמים למצב האנושי להיות במצב מהותי של חוסר ודאות, והבחנה בין מדינאי בשל בין פוליטיקאי סתום, היא שאחד משתמש "במצפן", והשני לא. הקבוצה הדומיננטית של ה *Centro*, הצעירה. לא היה זה מעשה טרייזיאלי, לבוא כאורה, ולהורות לשוכני הבית איך לשנות את אורח חיים.

הפגש עם חברי שניהלו את התנועה לפני כן עבר בחן וברכבות, חזרו חברי שהיו "מכונן" בארץ והצטרפו.

הcinos השלישי שהתקיים בהכשרה, אשר את העקרונות התנועה ובחירה את הנגاتها החדשה. התנועה חגה שעה מכוננת.

ה" Lapa : ההגשמה הוא סיכון של כל הפעולות החינוכית של התנועה, שהמטרה קונקרטית היא לעלות ארצה ולהתיישב בה. בדורנו הייתה השואה, קמה המדינה, הגיאו פוליטיקה הצמיחה התוחשה שעידן המלחמות הוא נצחי, בשפה מקצועית אלה הן מלחמות התsha ר' דוריות, נולד והתפתח סוג שונה של אנטישמיות, ותהליך ההתבולות צודע בצד ענק, רק באלה ב נעלמו מאות סיום הגדולה שבמלחמות העולם 2 מיליון יהודים. גם בעלי שנותボן פנוראמית ורטורופקטיבית להגשמה שלנו היה כל ציוק אנושי ולאומי. הגורל חסר מأتנו את אשר גרם לאבות אבותינו ולצערינו אין בעין שלום על ישראל, גם לא לעולם. ברכת ההגשמה שלנו ושל כמו עול משפחתו בננו נבדנו ונינינו, לא נמדדת רק במספרים, אלא באיכות, בהנדבות ביכולות פוטנציאליות הצפוניות במימד הזמן.

הפרדוקס של בסיס התנועה על סטודנטים שעם עלייתם לכיתות הגבוחות הם משובדים את זמן וכוחותיהם ללימודיהם, ולא נשאר להם זמן פנו לתנועה. שנים מאוחר יותר, בהיותו בארץ למדתי בספרות על התנועות הקלאסיות שהתחוו באירופה, למשל, אם אתה מבסס את התנועה על נוער מקרוב ה"אינטיגנץיה", אתה בונה אותה על קרקע משובחת אבל פרובלומאטית. היכחות הגבוחות מושכים אותם להתקצחות, הם המושים שעוט רבות לימודיים, ולא נשאר זמן לתנועה. הבנתי את הדילמה בתחלת הגدول של מנהגי העtid והחלטתי להסתכן ולנסות לגייס לתנועה את חברי, ולתת גורל את חלקו בחילוט העתיד.

היה לי הרבה זמן לסביר ולדמין ולנסות פתרונות אחרים.

נכשתי לדיוון ב *Lapa* בධילו וריהם, ממש בחזרה עמוקה. הבנתי את הדילמה שאני מעמיד בפני חברי ולא שיחקתי שום משחק רטוריקי, הסברתי את אשר ראו עיני שבלי עזיבת הלמודים של השכבה המנהיגת, ובלי פעילותם המלאה שזכה להיות מוקדש לתנועה היא לא תחזיק מעמד, היא תפרק או תתנוון. הכרתי אחד-אחד וראיתי בחבורה הזאת את הפוטנציאלי שם יוכחו בעtid, הם היו מן המובהרים והמומכרים שהצליחו לגייס בזמן, ואיתם התנועה תקים או טיפול.

לא העליתי על דעתך שביעין המודרני אפשר לוותר על לימודיים אקדמיים, עובדה שככל חברי המוכשרים שריצו ללמידה, למדו, ויש מהם מספר דוקטורים ופרופסורים שאפשר להתרך בהם.

ההחלטה הזאת לא הייתה טכנית אלא מהותית, היא גילמה את המושג המורכב "מנהיגות", גם אותו היה לי הרבה זמן להתבלט.

המושג האומר ש"colnos shovim", מסתיר מרכיבות של כוחות נפש, אופי, רצון, אמביツיה, אומץ לב במובן הרווחני, כאריזמה, ומרכיבים של האישיות. כאשר המרכיבים מתגלים במינונים ובأוויירה חברתיות נוכנה הם יוצרים לגיטימות ומנהיגות פורחת, והגוף החברתי נהנה מפירות מבורכים.

לא תמיד אפשר לגלוות את החניך שיש בו חלק מתכונות אלה, רק אורה מעודדת אפשרות את גילויו.

לא קידשנו את המהלך שהביא לעזיבת לימודיים, וכאשר השתנו התנאים, ההחלטה שונתה,

היא תרמה לתנועה שנים מבורכות, וכלל אלה מן החברים שפרשו מן הלימודים, האוניברסיטאות נפתחו בפניהם, בארץ או בגולה.

היא הייתה הכרעה קולקטיבית במוחות ומוסרית בגודלה.

סיכום זמני: את המשך ה"י התנועה והגשמה בארץ ייכתבו בבוא הזמן, וכשתצטמך מחדש...